

PRZECHYRA (28) *sb m i f*

m (27), *f* (1) [znac. **b.**].

przechyra (24), **przechera** (4); *przechera RejWiz, WujJud; przechyra : przechera Mącz (3:1), KlonWor (1:1).*

-chy- (23), -chi- (1).

Oba e oraz a jasne.

sg N *przechyra* (14). ◊ *G* *przechyry* (1). ◊ *D* *Przechyrze* (2). ◊ *A* *przechyrę* (3). ◊ *I* *przechyrą* (5).
◊ *L* *Przechyrze* (1). ◊ [*V* *przechyro*. ◊ *pl G* *przechyr(o)w*. ◊ *V* *przechyrowie*.] ◊ *A* *przechyry* (2).

Sł stp brak, Cn: przechera, Linde XVI (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

Człowiek przebiegły, podstępny, oszust(ka) (28) :

a. *O mężczyźnie; nasutus Mącz, Cn; dicax, vitili(ti)gator Mącz (27) : Ciniflo, Który yglicę/ którą włoły trąfią/ zágrzewa/ Pochlepcá Przechera. Mącz 53d; Dicax, Námiewcá/ Przechyrá. Mącz 86d; [Panna V. do Szymka:] Odpuść mi sílnyś przechirá/ A ia z takim nie mam mirá. KochSob 62; PaxLiz A4; Naydziefz przy młodych dworách gálanty/ przechyry KlonWor 55; [Ej, panowie przechyrowie, Daycie pokój białej głowie. DramStp I 618; Toć też twoiá przechyro/ z ludzi stroić żarty ŁaszczPogrom 14v; Przechera/ Ardelio, adulator, parasitus, scurra, cavillator, impostor, ciniflo, vitilitigator. Volck Ttt3].*

W połączeniach szeregowych (6): Ręka z palczami krotśza niż ciało potrzebuie będzieli nieiako miąśśza, vkazuię dowcipnego ale przechyrę potwarcę y nicwiernego [!] GłabGad P2, P5, P7v; Vitiligator, Przechyrá/ hanbiarz álbo haniebnik/ omowcá/ źzacownik. Mącz 499d, 242a; WujJud 262; [A v przeciwników [krześcijanin] baczy wielkość ludzi/ wielkość bogactwá/ y [...] potężnego ludu/ między nimi mądrych/ vczonych/ chytrych/ biegłych/ przechyrow/ zophiítow/ huffy niezliczone GilPos 181 (Linde)].

Wyrażenia: »chytry przechera« (2): Izbá źimna drew nie máśz/ łukłá sie siekierá/ Wierę nam śnadź zgłupyęie on chytry przechera. RejWiz 92; RejZwierz 136.

»obłudny przechera« (1): Nie łzydź z ludzi/ nie mrugay powieką nieszczera/ Nie bądź łzywym ofzuftem/ obłudnym przechera. KlonWor 41.

»przechyra sztuczny« (1): [źebrak] Czyni się głuchym/ niemym/ ślepym/ y káduczny: A on łotrem wierutnym/ y przechyrą łtuczny. KlonWor 50.

Szeregi: »łotr i przechyra« (1): KlonWor 50 cf »przechyra sztuczny«. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»oszust, przechera« (1): KlonWor 41 cf »obłudny przechera«.

a. *W funkcji n-pers (12) : [na tym zamku jest duźo wspaniałych] Potym ijnych mnoftwo/ iako Słowotwor/ Przechyra/ Swieboda/ Ządofć/ ktore próżno wyliczacź. Owá krotko mowiątz/ má pán Śzczęście łług dołiź ForCnR B, B3 [2 r.], B3v [2 r.], B4v, C [3 r.], Cv, C2v, C3v.*

b. *O kobiecie; przen (1) :*

Wyrażenie: »chytra przechyra« (1): A śmierć máśz chytrą przechyrę/ Co ná cię ofrzy siekierę. RejZwierc 232.

Synonimy: fałszerz, frant, kostyra, łgarz, matacz, metlarz, niepewca, omylacz, oszust, podchodzień, sykofanta, szalbierz, zdrajca, zwodnik, zwodźca.

DDJ